УДК 330.341.1:664(477)
DOI:10.32782/2415-8240-2026-109-2-330-346

ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙ У ХАРЧОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ: ГРАНТИ, КРЕДИТИ, ВЕНЧУРНИЙ КАПІТАЛ

FINANCING INNOVATION IN UKRAINE'S FOOD INDUSTRY: GRANTS, LOANS AND VENTURE CAPITAL

Клименко Володимир Олександрович,
доктор філософії, викладач-стажист кафедри харчових технологій,
Уманський національний університет
ORCID: https://orcid.org/0009-0001-0797-3222

Volodymyr Klymenko,
Uman National University

У статті оцінено структуру, масштаби та доступність основних інструментів фінансування інновацій у харчовій промисловості України: грантів для переробних підприємств, пільгового банківського кредитування за програмою «Доступні кредити 5-7-9 %» та венчурного й альтернативного капіталу. Дослідження ґрунтується на системному підході, що поєднує контент-аналіз офіційних повідомлень органів державної влади та наукових публікацій, структурно-функціональний і порівняльний аналіз інструментів фінансування та статистичні розрахунки розмірів грантів, часток співфінансування й відносних обсягів фінансування. Емпірична база охоплює загальнодоступні дані за 2022–2026 рр.; дані про гранти стосуються переробної промисловості загалом, частку харчової галузі не виокремлено. Результати показують, що з липня 2022 р. до березня 2026 р. видано 1316 грантів на 6,7 млрд грн. У першій хвилі прийому заявок 2026 р. заявники запросили 864,9 млн грн грантового фінансування та заявили 762,1 млн грн власних коштів, що становить 46,8 % вартості проєктів і приблизно 0,88 грн приватних інвестицій на 1 грн запитуваної грантової підтримки. Середній кредит за програмою 5-7-9 % (3,5 млн грн; 106,3 тис. кредитів на 368,1 млрд грн з 2020 р. до лютого 2025 р., усі сектори) менший за середній виданий грант (близько 5,1 млн грн); проте зіставлення є орієнтовним, оскільки інструменти відрізняються за галузевим охопленням, періодом, умовами повернення та підставою обліку. У проаналізованих загальнодоступних джерелах не виявлено підтверджених прикладів класичного венчурного фінансування, тобто інвестицій в акціонерний капітал інноваційних харчових підприємств ранньої стадії. За публікаціями в медіа та повідомленням UVCA, Food4Impact, попри довгострокову інвестиційну орієнтацію та обсяг фонду 150 млн євро, надає переважно приватний борг і гнучкий капітал зростання, а не класичний венчурний акціонерний капітал, і зорієнтований на більші агропродовольчі проєкти. Також встановлено, що доступ до грантів і кредитів

залишається обмеженим через вимоги до співфінансування, забезпечення та кредитоспроможності, фрагментованість публічної статистики й відсутність детальної інформації про використання коштів на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР). Рекомендовано запровадити єдину систему статистики грантів, виокремити витрати на інновації та НДДКР у звітності програм, розширити інструменти кредитних гарантій для малих виробників і сформувати більш передбачуване інституційне середовище для приватного ризикового капіталу. Результати можуть бути використані під час розроблення інструментів державної підтримки інновацій, відновлення та технологічної модернізації переробної галузі України.

Ключові слова: пільгове кредитування, агропереробка, державне співфінансування, доступ до фінансування, ризиковий капітал, НДДКР, малі та середні підприємства.

The article assesses the structure, scale and accessibility of the main instruments used to finance innovation in Ukraine's food-processing industry: grants for processing enterprises, subsidised bank lending under the Affordable Loans 5-7-9% programme, and venture or alternative capital. The study is based on a systematic approach combining content analysis of official government communications and research publications, structural-functional and comparative analysis of financing instruments, and statistical calculations of grant amounts, co-financing ratios and relative funding volumes. The empirical base covers publicly available data for 2022–2026; the grant data refer to the processing industry as a whole, and the share of the food industry is not separated. The results show that 1,316 grants worth UAH 6.7 billion were issued from July 2022 to March 2026. In the first application wave of 2026, applicants requested UAH 864.9 million in grant funding and declared UAH 762.1 million of their own resources, which corresponds to 46.8% of total project value and about UAH 0.88 of private investment per UAH 1 of requested grant support. The average loan under the 5-7-9% programme (UAH 3.5 million; 106.3 thousand loans worth UAH 368.1 billion between 2020 and February 2025, across all sectors) is smaller than the average grant issued (about UAH 5.1 million); however, the comparison is indicative because the instruments differ in sectoral coverage, period, repayment conditions and accounting basis. The publicly available sources analysed contain no verified examples of classical venture financing, understood as equity investment in early-stage innovative food-industry firms. According to media reports and a UVCA announcement, Food4Impact, despite its long-term investment orientation and EUR 150 million fund size, provides mainly private debt and flexible growth capital rather than classical venture equity capital and is oriented toward larger agri-food projects. The findings also demonstrate that access to grants and loans remains constrained by co-financing requirements, collateral and bankability requirements, fragmented public statistics, and the absence of detailed information on the use of funds for R&D. The paper recommends introducing a unified grant-statistics framework, separating innovation and R&D expenditures in programme reporting, expanding credit-guarantee instruments for small producers, and developing a more predictable

institutional environment for private risk capital. The results can be used when designing public support instruments for innovation, recovery and technological modernisation in Ukraine's food-processing sector.

Key words: subsidised lending, agri-food processing, public co-financing, access to finance, risk capital, R&D, SMEs.

Вступ. Харчова промисловість належить до тих галузей переробного сектору, де технологічне оновлення безпосередньо визначає конкурентоспроможність продукції та стійкість виробництва в умовах війни. Для підприємств галузі, особливо малих і середніх, доступ до зовнішнього фінансування інновацій обмежений: власних коштів для придбання сучасного обладнання та запуску нових продуктів, як правило, недостатньо, банківське кредитування потребує ліквідної застави, а ринок ризикового капіталу в Україні залишається вузьким [1; 2]. Держава відповідає на цю проблему комплексом інструментів. Лише на 2025 р. на гранти для переробних підприємств передбачено 3,6 млрд грн [3]; станом на 10 грудня 2025 р. Мінекономіки схвалило 538 грантів майже на 2,9 млрд грн [4]. Попит на підтримку продовжує зростати: у першу хвилю 2026 р. підприємства подали 140 заявок на 864,9 млн грн, що на 21,7 % більше, ніж за аналогічний період 2025 р. [5].

Водночас відомості про державну підтримку розпорошені по окремих повідомленнях про хвилі прийому заявок, а показники різних періодів наводяться за різними підставами обліку (подані, схвалені, виплачені заявки), що ускладнює оцінку реальної динаміки. Невирішеною залишається і проблема порівняння інструментів: гранти, пільгові кредити та ризиковий капітал відрізняються масштабом, вимогами до заявника та ризиком, але рідко розглядаються разом саме для харчової промисловості. Отже, виникає наукова проблема – визначити місце та співвідношення різних інструментів у системі фінансування інновацій галузі й виявити обмеження доступу до них.

Огляд літератури. Питанням фінансового забезпечення інноваційної діяльності присвячено низку праць. Гнатківський Б., Ревенко О. і Гудко Т. обґрунтовують тенденції інноваційної діяльності підприємств України та пошук джерел фінансування інноваційного розвитку [6]. Данько Ю. зі співавторами розглядають стратегію інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості в умовах посилення ризиків на прикладі хлібопекарської галузі [7]. Державні ініціативи фінансової підтримки переробної промисловості, зокрема кредитування за програмою 5-7-9 та гранти, аналізують Метеленко Н., Глущевський В. і Попова А.; вони наводять дані про перший період дії програм (у 2022 р. гранти отримали 178 підприємців на суму майже 1 млрд грн), проте не оцінюють їх ефективності [8]. Особливості пільгового кредитування в умовах воєнного стану щодо сільськогосподарських товаровиробників досліджено Герасимчуком В. та Андросом С.: автори зазначають, що зростання кредитування забезпечувала вузька група банків, і називають основні причини відмов – проблеми з діловою репутацією позичальників, порушення формальних вимог і нереалістичні бізнес-плани [9].

Теоретичні засади венчурного фінансування розглянуто Смирновою І. та Сімаковим К., які визначають його як інвестиції в акціонерний капітал малих інноваційних підприємств на початковому етапі діяльності, що здійснюються без застави й виплати відсотків і розраховані на 5–7 років [1]. Лоза Д. систематизував концепції «терплячого капіталу», «капіталу доданої вартості» та «розумного капіталу» й обґрунтував комбіновану стратегію фінансування за стадіями розвитку підприємства: власні кошти, краудфандинг, бізнес-ангели, венчурний капітал [10]. Сучасні тенденції та бар'єри венчурного ринку України досліджують Романів А., який називає серед головних обмежень відсутність спеціального регулювання, низьку участь банків і пенсійних фондів та непрозорість ринку [2], і Ткачук Д., який розглядає венчурні фонди, бізнес-ангелів, корпоративне інвестування, краудфандинг, акселератори й українське законодавство про інститути спільного інвестування [11].

Міжнародний контекст підтверджує, що інноваційні МСП стикаються з підвищеними бар’єрами зовнішнього фінансування: інноваційна активність може посилювати «discouraged borrowing», коли кредитоспроможні фірми утримуються від подання заявки через очікувані обмеження доступу до фінансування [12]. Для агропродовольчих технологій дослідження також фіксують активну роль венчурного й корпоративного капіталу у фінансуванні технологічних рішень, але водночас – нерівномірність розподілу інвестицій між сегментами ланцюга створення вартості [13; 14]. За даними OECD, в Україні програма 5-7-9 % залишається одним із ключових інструментів фінансування МСП і переробних підприємств, тоді як гарантійні механізми мають важливе значення для розширення доступу позичальників до банківського капіталу [15; 16]. Стратегічні орієнтири Ukraine Investment Framework окремо визначають МСП, доступ до фінансування та агропродовольчий сектор серед пріоритетних напрямів інвестицій [17]. Мета-аналіз досліджень ефективності державної підтримки НДДКР свідчить, що і прямі субсидії, і податкові кредити стимулюють додаткові приватні витрати на НДДКР, причому жоден із цих інструментів не є систематично ефективнішим [18]; у проаналізованих джерелах оцінок ефективності грантів для України не наведено. Для агропродовольчих МСП Італії показано, що недостатня капіталізація зберігається попри зростання частки власного капіталу, а підтримка інноваційного процесу потребує додаткових інвестицій у власний капітал[19].

Водночас у наявних публікаціях гранти, пільгові кредити та венчурний капітал здебільшого розглядаються окремо й узагальнено для економіки або агросектору. Зіставлення цих інструментів за підтвердженими кількісними показниками саме для переробки харчової продукції залишається недостатньо дослідженим, що й зумовило вибір теми.

Мета статті – оцінити співвідношення та доступність основних інструментів фінансування інновацій у харчовій промисловості України – грантів, пільгового кредитування, венчурного й альтернативного капіталу – на підставі підтверджених даних (гранти – переробна промисловість загалом, кредити 5-7-9 % – усі сектори) та визначити напрями їх удосконалення.

Для досягнення мети поставлено такі завдання: систематизувати умови й масштаби основних інструментів; розрахувати порівняльні показники грантової та кредитної підтримки; оцінити обмеження доступу підприємств до різних джерел фінансування; сформулювати практичні рекомендації щодо фінансування інновацій та науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) у харчовій промисловості.

Методика досліджень. Дослідження ґрунтується на системному підході до фінансування інновацій як сукупності державних, банківських та інвестиційних джерел. Контент-аналіз застосовано для опрацювання офіційних повідомлень органів державної влади й наукових публікацій; структурно-функціональний і порівняльний аналіз – для зіставлення інструментів за формою, обсягом, вимогами до заявника та цільовим призначенням; статистичний метод – для розрахунку середніх розмірів грантів і кредитів, частки власних коштів заявників та співвідношення обсягів фінансування; графічний метод – для візуалізації динаміки грантової підтримки.

Інформаційну базу становлять опубліковані дані Міністерства економіки України, Кабінету Міністрів України, OECD, Європейської комісії та наукові публікації за 2022–2026 рр. Обмеження дослідження пов’язані з тим, що офіційна статистика грантової підтримки оприлюднюється за різними підставами обліку (подано, схвалено, виплачено, видано), а деталізація за регіонами, видами витрат і часткою НДДКР є неповною; тому частина міжперіодних порівнянь має орієнтовний характер. Охоплення інструментів неоднорідне: дані про гранти стосуються переробної промисловості загалом (частку харчової галузі, КВЕД 10–11, не виокремлено), а кредити 5-7-9 % – усіх секторів економіки, тому висновки щодо харчової промисловості підтверджені лише частково.

Під інноваційними витратами розуміємо витрати на впровадження нових або суттєво вдосконалених продуктів і технологічних процесів та на НДДКР; придбання обладнання, що лише замінює наявне без технологічних змін, до інноваційних не відносимо. Оскільки у проаналізованих джерелах немає розподілу грантів за видами витрат, інноваційну складову підтримки виокремити неможливо, тому гранти розглядаємо як підтримку технологічної модернізації переробних підприємств, зокрема інноваційної.

Автор заявляє про використання генеративного ШІ у процесі дослідження та підготовки рукопису. Відповідно до таксономії GAIDeT (2026), наведені нижче завдання були делеговані інструментам генеративного ШІ за повного людського нагляду: вичитування та редагування

Використаний інструмент генеративного ШІ: ChatGPT OpenAI, GPT-5.6 Sol; вересень-жовтень 2026 р.

Повну відповідальність за фінальний рукопис несе автор.

Інструменти генеративного ШІ не зазначаються як автори та не несуть відповідальності за кінцеві результати. Декларацію подав: Володимир Клименко

Результати досліджень. Фінансування інновацій у харчовій промисловості здійснюється через три основні канали: безповоротні гранти для переробних підприємств, пільгові кредити та довгостроковий інвестиційний

капітал. Їхні ключові параметри, підтверджені офіційними джерелами, узагальнено в табл. 1.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика основних інструментів фінансування інновацій у харчовій промисловості України

Параметр	Гранти для переробних підприємств	«Доступні кредити 5-7-9 %»	Фонд Food4Impact
Форма фінансування	Безповоротна допомога за умови співфінансування [5]	Кредит банку з компенсацією державою частини ставки [20]	Приватний борг і гнучкий капітал зростання [21; 22]
Розмір	До 8 млн грн (розвиток); до 16 млн грн (відновлення, не більше підтверджених збитків) [5]	Кредит на відновлення – до 150 млн грн, не більше підтверджених збитків [20]	Фонд – 150 млн євро; фінансування для аграрних компаній – 5–15 млн євро [21; 23]
Співфінансування та вартість	50/50; 70/30 (українське обладнання); 80/20 (відновлення, прифронтові й деокуповані території, виробники БПЛА, друкарні) [5]	Кредит на відновлення: 0,1 % у перші два роки, далі 5, 7 або 9 % залежно від сегмента бізнесу та приросту робочих місць [20]	Умови не розкриваються в проаналізованих джерелах
Ключові вимоги та забезпечення	Не менше 5 нових робочих місць; податки й збори за 3 роки не менші за суму гранту [5]	Стандарти Світового банку з 01.09.2026 (з винятками на час воєнного стану) [20]	Гарантія ЄС на 75 млн євро (Ukraine Investment Framework) [21]
Масштаб використання	1316 грантів на 6,7 млрд грн (липень 2022 р. – березень 2026 р.) [5]	106,3 тис. кредитів на 368,1 млрд грн (2020 р. – лютий 2025 р., усі галузі) [24]	Фонд створено у 2025 р.; даних про видані кошти в джерелах немає [21]

Джерело: авторське узагальнення на основі джерел [5; 20; 21; 22; 23; 24].

Із табл. 1 видно, що інструменти істотно відрізняються за масштабом і цільовою аудиторією: грант обмежений 8–16 млн грн, кредит на відновлення – 150 млн грн, а фінансування за Food4Impact для аграрних компаній починається від 5 млн євро.

Грантова підтримка. Програма «Гранти для переробних підприємств» реалізується в межах політики «Зроблено в Україні». Співфінансування становить 50/50 за базових умов, 70/30 – у разі закупівлі виключно українського обладнання та 80/20 – для грантів на відновлення, підприємств прифронтових і деокупованих територій, виробників БПЛА та друкарень; максимальний розмір гранту – 8 млн грн на розвиток і 16 млн грн на відновлення [5]. Обов'язковими умовами є створення щонайменше 5 нових робочих місць і сплата протягом трьох років податків і зборів на суму не менше отриманого гранту; повторно подати заявку можна через три роки, а заявки приймаються двотижневими

хвилями через «Дію» [5]. Кошти можна спрямувати, зокрема, на придбання, доставку, монтаж і запуск обладнання, відновлення потужностей та дослідження для запуску нової продукції (НДДКР) [25]. У початковій версії програми кількість нових робочих місць залежала від розміру гранту (від 5 до 25) [26]; за даними Метеленко Н. Г. та співавторів, грант до 8 млн грн передбачав створення щонайменше 25 робочих місць [8]. Нині достатньо щонайменше 5 нових робочих місць [5], що розширює коло потенційних отримувачів на менші підприємства.

Динаміку грантової підтримки подано в табл. 2 та на рис. 1. Показники різних періодів наведено за різними підставами обліку, тому їх не можна просто підсумовувати.

Таблиця 2. Підтверджені показники грантової підтримки переробних підприємств за різними підставами обліку

Період	Показник	Підстава обліку	Джерело
2022 р.	178 отримувачів, майже 1 млрд грн	отримали гранти	[8]
2023 р.	підтверджених даних не знайдено	–	–
2022–2024 рр. (станом на початок 2025 р.)	1156 заявок, 5,8 млрд грн	схвалено	[27]
2024 р.	375 грантів, 1,788 млрд грн	виплачено	[27]
2025 р. (станом на 10.12.2025)	538 грантів, майже 2,9 млрд грн	схвалено	[4]
Остання хвиля 2025 р.	157 заявок, 875,9 млн грн	схвалено	[4]
Липень 2022 р. – березень 2026 р.	1316 грантів, 6,7 млрд грн	видано	[5]
Перші два тижні 2026 р.	140 заявок, 864,9 млн грн; власні кошти заявників – 762,1 млн грн	подано (не схвалено)	[5; 28]

Джерело: авторське узагальнення на основі джерел [4; 5; 8; 27; 28].

Для більш наочного представлення динаміки грантової підтримки переробних підприємств узагальнені показники кількості наданих, виплачених і схвалених грантів за наявними підтвердженими даними відображено на рис. 1. При цьому слід враховувати, що показники за окремими роками сформовані за різними підставами обліку, тому графічне представлення має порівняльно-ілюстративний характер і не передбачає прямого зіставлення всіх значень між собою.

З рис. 1 випливає, що кількість грантів між 2024 і 2025 рр. зросла на 43,5 % (з 375 до 538), хоча порівняння орієнтовне через різну підставу обліку. Мінекономіки також повідомляє про зростання на 41 % до попереднього року [4]. Станом на 10 грудня 2025 р. схвалено близько 81 % від 3,6 млрд грн, передбачених на 2025 р. [3; 4]. Дані за 2023 р. у проаналізованих джерелах відсутні, тому стверджувати про безперервне зростання з 2022 р. не можна.

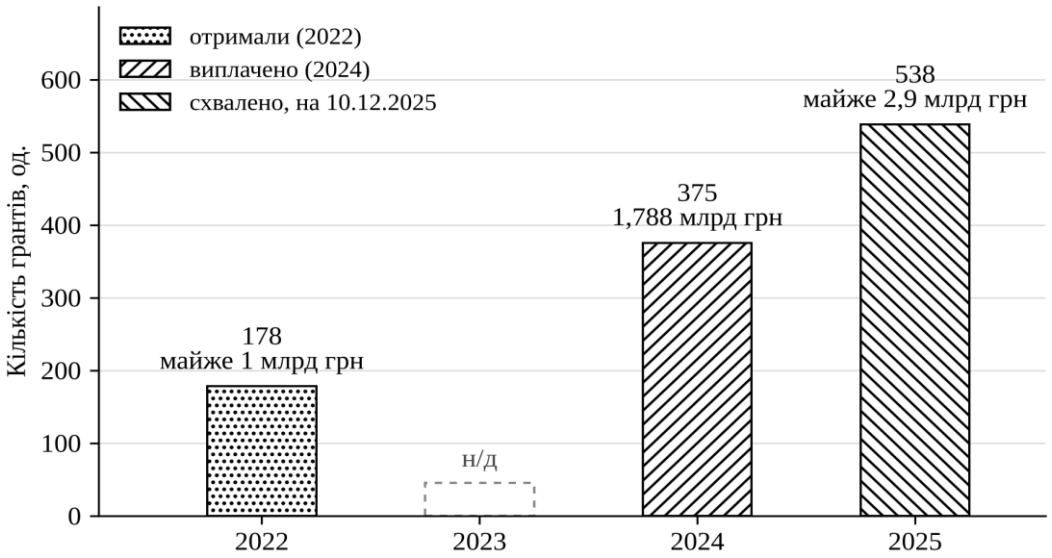

Рисунок 1. – Кількість грантів переробним підприємствам за наявними підтвердженими даними, 2022–2025 рр.

Джерело: авторська обробка даних [4; 8; 27].

Примітка. Показники різних років наведено за різними підставами обліку (отримали, виплачено, схвалено), тому стовпчики не є безпосередньо порівнянними; для 2023 р. підтверджених даних не знайдено.

Окремої уваги потребує співвідношення «схвалено – видано». Сума схвалених у 2022–2024 рр. заявок і в 2025 р. грантів (1156 + 538 = 1694; 5,8 + 2,9 = 8,7 млрд грн) перевищує обсяг виданих грантів (1316; 6,7 млрд грн) [4; 5; 27]. Різницю можна пояснити тим, що схвалення заявки передує виплаті коштів, яка вимагає від заявника внесення власної частки [4]; проте джерела не містять даних, які дозволяли б розкласти її за причинами.

У першу хвилю 2026 р. подано 140 заявок із запитом 864,9 млн грн; власні кошти заявників становлять 762,1 млн грн, а 6 заявок (4,3 %) стосуються відновлення потужностей, пошкоджених обстрілами [5; 28]. За розрахунками (табл. 3), середній запит становить 6,2 млн грн, частка власних коштів – 46,8 % загальної вартості проєктів, тобто на кожну гривню гранту припадає 0,88 грн приватних інвестицій. Вимога власної частки (від 20 до 50 % вартості проєкту) означає, що гранти доступні підприємствам, які мають або можуть залучити відповідний обсяг коштів.

Хоча умови програми допускають витрати на НДДКР [25], у проаналізованих повідомленнях розподіл грантів за напрямами витрат не наводиться. Це не дозволяє оцінити саме інноваційну складову підтримки та визначає напрям подальших досліджень.

Пільгове кредитування. Програма «Доступні кредити 5-7-9 %» має значно ширший масштаб, ніж грантова підтримка, за кількістю виданих кредитів і охоплює всі сектори економіки. З початку програми у лютому 2020 р. до лютого 2025 р. видано 106,3 тис. кредитів на 368,1 млрд грн (усі сектори), а лише з початку 2025 р. до середини лютого – 2553 кредити на 8,1 млрд грн [24]. Середній кредит (3,5 млн грн) менший за середній виданий грант (близько 5,1 млн грн;

табл. 3), проте таке зіставлення орієнтовне: кредити охоплюють усі галузі, підлягають поверненню та видавалися в інший період, тоді як гранти безповоротні й спрямовані лише на переробну промисловість.

Таблиця 3. Розрахункові показники грантової та кредитної підтримки

Показник	Розрахунок	Результат
Середній розмір гранту, виплаченого у 2024 р.	1,788 млрд грн / 375	4,8 млн грн
Середній розмір гранту, схваленого у 2025 р.	≈2,9 млрд грн / 538	≈5,4 млн грн
Середній розмір запиту в першу хвилю 2026 р.	864,9 млн грн / 140	6,2 млн грн
Частка власних коштів заявників, 2026 р.	762,1 / (864,9 + 762,1)	46,8 %
Власні кошти на 1грн гранту, 2026 р.	762,1 / 864,9	0,88 грн
Схвалено від бюджету 2025 р. (3,6 млрд грн)	≈2,9 / 3,6	≈81 %
Середній кредит 5-7-9 (2020 р. – лютий 2025 р.)	368,1 млрд грн / 106,3тис.	3,5 млн грн
Середній виданий грант (липень 2022 р. – березень 2026 р.)	6,7 млрд грн / 1316	≈5,1 млн грн

Джерело: авторські розрахунки на основі джерел [3; 4; 5; 24; 27; 28].
Примітка. Показники 2 і 6 наближені (джерело повідомляє «майже 2,9 млрд грн»); показники 7 і 8 стосуються різних періодів і різного охоплення: кредити – усі галузі й підлягають поверненню, гранти – лише переробка й безповоротні, тому їх зіставлення є орієнтовним.

Для відновлення передбачено кредит до 150 млн грн у межах підтверджених збитків із компенсацією ставки 0,1 % у перші два роки, далі 5, 7 або 9 % залежно від сегмента бізнесу та приросту робочих місць [20]. Урядове рішення від 6 серпня 2026 р. скасувало для агровиробників ліміт 20 % на використання кредитів на оборотний капітал і знизило ставку за такими кредитами з 15 % до 10 % річних; джерело не вказує, що ці умови поширюються на переробників [20]. З 1 вересня 2026 р. усі позичальники мають дотримуватися екологічних і соціальних стандартів Світового банку, з винятками на час воєнного стану та 180 днів після нього для кредитів на відновлення, енергетичних проєктів і підприємств у зоні високого воєнного ризику [20]; для малих виробників це може бути додатковою вимогою доступу.

Бар’єри доступу до кредитів докладно описано для агросектору: кредитування забезпечувала вузька група банків, а відмови пов'язані з діловою репутацією позичальників, порушенням формальних вимог і нереалістичними бізнес-планами [9]. Для інноваційних проєктів додатковою проблемою є відсутність ліквідної застави [1], тому доступ до банківських коштів для таких проєктів ускладнений незалежно від пільгової ставки.

Венчурне та альтернативне фінансування. Венчурний капітал у класичному розумінні – це інвестиції в акціонерний капітал малих інноваційних підприємств на 5-7 років без застави й відсотків [1]. Саме така модель відповідає потребам інноваційних проєктів ранніх стадій, однак у проаналізованих джерелах підтверджених прикладів такого фінансування в харчовій

промисловості України не виявлено. Найбільшою спеціалізованою ініціативою у сфері довгострокового фінансування агропродовольчого сектору є фонд Food4Impact, створений Diligent Capital Partners разом із 2ndAries: обсяг фонду – 150 млн євро, ЄС гарантує 75 млн євро в межах Ukraine Investment Framework, а фінансування, за публікацією Forbes Ukraine, надається у формі позик для масштабування виробництва [21], а за повідомленням UVCA – у формі приватного боргу та гнучкого капіталу зростання [22]. За даними Liga.net, обсяг фінансування для аграрних компаній у межах фонду становить 5-15 млн євро, а цільові напрями охоплюють виробництво, переробку, логістику й експортну інфраструктуру [23].

Отже, Food4Impact є насамперед інструментом приватного боргу та гнучкого капіталу зростання, а не класичного венчурного акціонерного капіталу, а нижня межа його фінансування щонайменше на порядок перевищує максимальний грант 8 млн грн. Це орієнтує фонд на великі проєкти. До додаткових обмежень ринку дослідники відносять відсутність спеціального регулювання, низьку участь банків і пенсійних фондів та непрозорість [2]. За комбінованою моделлю Лози послідовність джерел «власні кошти – краудфандинг – бізнес-ангели – венчурний капітал» відображає логіку стадій розвитку [10]; в українській харчовій промисловості роль підтримки ранніх стадій фактично виконують державні гранти, що можна розглядати як авторську інтерпретацію наведених даних.

Обговорення результатів. Отримані результати узгоджуються з висновками OECD щодо ключової ролі програми 5-7-9 % у фінансуванні українських МСП і важливості державних гарантій для розширення кредитного доступу [15; 16]. Водночас для інноваційних підприємств сам факт наявності пільгової ставки не усуває проблеми застави, інформаційної асиметрії та ризику відмови від подання кредитної заявки, що відповідає міжнародним висновкам про підвищені фінансові обмеження інноваційних МСП [12]. На відміну від розвиненіших agri-food tech ринків, де ризиковий та корпоративний венчурний капітал є окремим каналом масштабування технологій [13; 14], у досліджених українських джерелах для харчової промисловості переважають грантові, банківські та боргові інструменти. Це підтверджує потребу в окремих механізмах фінансування ранніх інноваційних стадій та узгоджується з пріоритетами Ukraine Investment Framework щодо доступу МСП до фінансування й розвитку агропродовольчого сектору [17]. Висновок про потребу в окремих механізмах для ранніх стадій узгоджується з результатами для італійських агропродовольчих МСП, де недостатня капіталізація зберігається, а автори наголошують на потребі в більших інвестиціях у власний капітал[19].

На підставі встановлених обмежень доцільно: по-перше, оприлюднювати статистику грантів за єдиною підставою обліку (схвалено, укладено договір, виплачено) з розподілом за регіонами, галузями та видами витрат, зокрема НДДКР; по-друге, передбачити окремий напрям або підвищену частку державного співфінансування для інноваційних проєктів; по-третє, поширити гарантійні механізми, які вже діють у межах програми 5-7-9 для бізнесу з

недостатнім забезпеченням [9], на малих виробників харчової продукції; по-четверте, створювати умови для ризикового капіталу, зокрема вдосконалювати регулювання [2].

Висновки. Дослідження показало, що серед проаналізованих зовнішніх інструментів фінансування інновацій харчової промисловості України найбільшими за підтвердженим обсягом є пільгові кредити 5-7-9 % (усі сектори) та державні гранти для переробних підприємств, тоді як класичне венчурне фінансування галузі за відкритими даними не підтверджено; власні кошти підприємств, комерційні кредити та донорські програми не аналізувалися. У липні 2022 р. – березні 2026 р. видано 1316 грантів на 6,7 млрд грн; у першій хвилі 2026 р. власні кошти заявників становили 46,8 % вартості проєктів, або 0,88 грн на 1 грн запитуваного гранту. Середній кредит 5-7-9 % (3,5 млн грн) менший за середній виданий грант (близько 5,1 млн грн), проте кредити охоплюють усі сектори та інший період, тому порівняння має орієнтовний характер. Достовірність висновків забезпечено використанням офіційних даних, прозорими розрахунками та фіксацією обмежень інформаційної бази. Практично доцільними є уніфікація грантової статистики, окремий облік і підтримка НДДКР, розширення гарантій для малих виробників та формування умов для приватного ризикового капіталу. Подальші дослідження слід спрямувати на регіональні відмінності доступу, структуру фактичного використання грантових коштів та частку харчової галузі (КВЕД 10–11) у грантах і кредитах.

Внесок авторів. *Автор повністю провів дослідження, написав і відредагував текст.*

Фінансування. *Автор заявляє, що дослідження виконано без зовнішнього фінансування.*

Подяки. *Автор висловлює вдячність Уманському національному університету за створення належних організаційних, інформаційних та матеріально-технічних умов для проведення дослідження.*

Конфлікт інтересів. *Автор повідомляє, що конфлікт інтересів щодо результатів дослідження та публікації цієї статті відсутній.*

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Смирнова І. І., Сімаков К. І. Венчурний капітал як джерело фінансування інноваційного підприємництва в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 3 (53). С. 131–135. URL: http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0000920167 (дата звернення: 13.10.2026).

2. Романів А. В. Тенденції венчурного капіталу в українському підприємництві. *Економіка та суспільство*. 2024. № 67. С. 58–63. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-17.

3. Міністерство економіки України. Зроблено в Україні: стартував прийом заявок на гранти для виробників переробної промисловості. 2025. URL: https://me.gov.ua/News/Detail/59c01cc1-8ff1-4e23-9030-4263d264192a (дата звернення: 13.10.2026).

4. Міністерство економіки України. Зроблено в Україні: Мінекономіки затвердило рекордну кількість заявок на гранти для переробної промисловості. 10.12.2025. URL: https://me.gov.ua/News/Detail/cad68b58-9fc3-4513-bae3-04ffc2ddc6a1 (дата звернення: 13.10.2026).

5. Міністерство економіки України. Гранти на відновлення та розвиток переробних підприємств: 140 заявок на 865 млн грн за перші два тижні. Стартувала друга хвиля прийому заявок. 18.03.2026. URL: https://me.gov.ua/News/Detail/f9f2b442-0282-441c-ae83-978f4935baab (дата звернення: 13.10.2026).

6. Гнатківський Б., Ревенко О. В., Гудко Т. А. Обґрунтування тенденцій інноваційної діяльності підприємств в Україні та пошук джерел фінансування інноваційного розвитку. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. № 4. С. 104–108. DOI: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-4-15 (дата звернення: 13.10.2026).

7. Данько Ю. І., Немашкало К. Р., Рибалко С. В., Зощук А. О., Ткачук О. М. Стратегія інноваційного розвитку підприємств харчової промисловості в умовах посилення ризиків (на прикладі хлібопекарської промисловості). *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2025. № 1. С. 34–39. DOI: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-1-5 (дата звернення: 13.10.2026).

8. Метеленко Н. Г., Глущевський В. В., Попова А. О. Державні ініціативи фінансової підтримки розвитку підприємств переробної промисловості в умовах повоєнного відновлення України. *Менеджмент та маркетинг як фактори розвитку бізнесу*: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 17–19 квітня 2024 р. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2024. Т. 2. С. 583–586. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/communities/c57d54ba-729a-4a40-8931-9ab411e71311 (дата звернення: 13.10.2026).

9. Герасимчук В. Г., Андрос С. В. Державна підтримка пільгового банківського кредитування сільськогосподарських товаровиробників в умовах воєнного стану. *Міжнародне науково-технічне співробітництво: принципи, механізми, ефективність*. 2023. С. 103–104. URL: https://istc-proc.kpi.ua/article/view/278137 (дата звернення: 13.10.2026).

10. Лоза Д. Ю. Сучасні механізми фінансування стартапів: від венчурного капіталу до краудфандингу. *Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання*. 2025. С. 306–330. DOI: https://doi.org/10.37405/2221-1187.2025.306-330 (дата звернення: 13.10.2026).

11. Ткачук Д. Сучасні тенденції розвитку венчурного фінансування в умовах трансформації світової економіки. *Економіка та суспільство*. 2026. № 85. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-85-196 (дата звернення: 13.10.2026).

12. Brown R., Liñares-Zegarra J. M., Wilson J. O. S. Innovation and borrower discouragement in SMEs. Small Business Economics. 2022. Vol. 59. P. 1489–1517. DOI: https://doi.org/10.1007/s11187-021-00587-1 (дата звернення: 13.10.2026).

13. Sippel S. R., Dolinga M. Constructing agri-food for finance: startups, venture capital and food future imaginaries. Agriculture and Human Values. 2023. Vol. 40. P.

475–488. DOI: https://doi.org/10.1007/s10460-022-10383-6 (дата звернення: 13.10.2026).

14. Shekar M., O'Hearn M., Knudsen E. et al. Innovative financing for nutrition. Nature Food. 2023. Vol. 4. P. 464–471. DOI: https://doi.org/10.1038/s43016-023-00778-x (дата звернення: 13.10.2026).

15. OECD. Financing SMEs and Entrepreneurs 2024: An OECD Scoreboard. Paris: OECD Publishing, 2024. DOI: https://doi.org/10.1787/fa521246-en (дата звернення: 13.10.2026).

16. OECD. Financing SMEs and Entrepreneurs 2026: Ukraine. Paris: OECD Publishing, 2026. URL: https://www.oecd.org/en/publications/financing-smes-and-entrepreneurs-2026_075d8058-en/full-report/ukraine_c1fd84cb.html (дата звернення: 13.10.2026).

17. European Commission. Strategic Orientations of the Ukraine Investment Framework 2024–2027. 2025. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/strategic-orientations-ukraine-investment-framework-2024-2027_en (дата звернення: 13.10.2026).

18. Dimos C., Pugh G., Hisarciklilar M., Talam E., Jackson I. The relative effectiveness of R&D tax credits and R&D subsidies: A comparative meta-regression analysis. *Technovation*. 2022. Vol. 115. Article 102450. DOI: https://doi.org/10.1016/j.technovation.2021.102450 (дата звернення: 13.10.2026).

19. Paoloni M., Tutino M., Paoloni N., Santolamazza V. Financing innovation in agri-food industries: an analysis of the Italian micro, small and medium enterprises. *British Food Journal*. 2023. Vol. 125, No. 13. P. 183–204. DOI: https://doi.org/10.1108/BFJ-04-2022-0342(дата звернення: 13.10.2026).

20. Міністерство економіки України. Уряд оптимізував умови програми «Доступні кредити 5-7-9 %» для аграріїв. 07.08.2026. URL: https://me.gov.ua/News/Detail/bca9540b-5e41-4150-a4e6-4fc4d781ff88 (дата звернення: 13.10.2026).

21. Diligent Capital Partners і 2ndAries створили фонд на 150 млн євро для підтримки українського агросектору. Forbes Ukraine. 28.10.2025. URL: https://forbes.ua/news/diligent-capital-partners-i-2ndaries-stvorili-fond-na-150-mln-dlya-pidtrimki-ukrainskogo-agrosektoru-28102025-33667 (дата звернення: 13.10.2026).

22. Diligent Capital Partners launches Food4Impact. UVCA. 03.11.2025. URL: https://uvca.eu/news/diligent-capital-partners-launches-food4impact (дата звернення: 28.10.2026).

23. Funding for agriculture: how Ukrainian companies can get investments from the Food4Impact fund. Liga.net. 26.03.2026. URL: https://finance.liga.net/en/all/article/funding-for-agriculture-how-ukrainian-companies-can-get-investments-from-the-food4impact-fund (дата звернення: 13.10.2026).

24. 5-7-9 %: на що підприємці України взяли кредити на 8,1 млрд грн з початку 2025 року. The Page. 18.02.2025. URL: https://thepage.ua/ua/news/5-7-

9percent-na-sho-pidpriyemci-ukrayini-vzyali-krediti-na-81-mlrd-grn-z-pochatku-2025 (дата звернення: 13.10.2026).

25. Гроші для переробників: Мінекономіки затвердило нові гранти на 74 млн грн. *Dengi.ua*. 15.08.2025. URL: https://dengi.ua/ua/business/9755719-groshi-dlya-pererobnikiv-minekonomiki-zatverdilo-novi-granti-na-74-mln-grn (дата звернення: 13.10.2026).

26. Про внесення змін до Порядку надання грантів на створення або розвиток переробних підприємств: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2022 № 877. URL: https://document.vobu.ua/doc/14229 (дата звернення: 28.10.2026).

27. Кабінет Міністрів України. Гранти на переробку: у 2024 році виробники отримали майже 1,8 млрд грн підтримки. 02.01.2025. URL: https://www.kmu.gov.ua/news/hranty-na-pererobku-u-2024-rotsi-vyrobnyky-otrymaly-maizhe-18-mlrd-hrn-pidtrymky (дата звернення: 13.10.2026).

28. Agropolit. 1,6 млрд грн: попит на гранти для переробки зростає. 18.03.2026. URL: https://agropolit.com/news/31302-16-mlrd-grn-popit-na-granti-dlya-pererobki-zrostaye (дата звернення: 13.10.2026).

REFERENCES

1. Smyrnova I. I., & Simakov K. I. (2018). Venchurnyi kapital yak dzherelo finansuvannia innovatsiinoho pidpryiemnytstva v Ukraini [Venture capital as a source of financing innovative entrepreneurship in Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, no. 3(53), pp. 131–135. Available at: http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0000920167 (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].

2. Romaniv A. V. (2024). Tendentsii venchurnoho kapitalu v ukrainskomu pidpryiemnytstvi [Venture capital trends in Ukrainian entrepreneurship]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 67, pp. 58–63. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-17 [in Ukrainian].

3. Ministry of Economy of Ukraine. (2025). *Zrobleno v Ukraini: startuvav pryiom zayavok na hranty dlia vyrobnykiv pererobnoi promyslovosti* [Made in Ukraine: Acceptance of grant applications for processing industry manufacturers has started]. Available at: https://me.gov.ua/News/Detail/59c01cc1-8ff1-4e23-9030-4263d264192a (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].

4. Ministry of Economy of Ukraine. (2025, December 10). *Zrobleno v Ukraini: Minekonomiky zatverdylo rekordnu kilkist zayavok na hranty dlia pererobnoi promyslovosti* [Made in Ukraine: The Ministry of Economy approved a record number of grant applications for the processing industry]. Available at: https://me.gov.ua/News/Detail/cad68b58-9fc3-4513-bae3-04ffc2ddc6a1 (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].

5. Ministry of Economy of Ukraine. (2026, March 18). *Hranty na vidnovlennia ta rozvytok pererobnykh pidpryiemstv: 140 zayavok na 865 mln hrn za pershi dva tyzhni. Startuvala druha khvylia pryiomu zayavok* [Grants for the recovery and development of processing enterprises: 140 applications for UAH 865 million in the first two weeks. The second wave of applications has started]. Available at:

https://me.gov.ua/News/Detail/f9f2b442-0282-441c-ae83-978f4935baab (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].

6. Hnatkivskyi B., Revenko O. V., & Hudko T. A. (2024). Obgruntuvannia tendentsii innovatsiinoi diialnosti pidpryiemstv v Ukraini ta poshuk dzherel finansuvannia innovatsiinoho rozvytku [Substantiation of trends in innovation activity of enterprises in Ukraine and search for sources of financing innovative development]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, no. 4, pp. 104–108. DOI: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-4-15 (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].

7. Danko Yu. I., Nemashkalo K. R., Rybalko S. V., Zoshchuk A. O., & Tkachuk, O. M. (2025). Stratehiia innovatsiinoho rozvytku pidpryiemstv kharchovoi promyslovosti v umovakh posylennia ryzykiv (na prykladi khlibopekarskoi promyslovosti) [Innovative development strategy of food industry enterprises under increased risks (on the example of the bakery industry)]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, no. 1, pp. 34–39. DOI: https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-1-5 (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].

8. Metelenko N. H., Hlushchevskyi V. V., & Popova A. O. (2024). Derzhavni initsiatyvy finansovoi pidtrymky rozvytku pidpryiemstv pererobnoi promyslovosti v umovakh povoiennoho vidnovlennia Ukrainy [State initiatives for financial support of the development of processing industry enterprises in the post-war recovery of Ukraine]. *In Menedzhment ta marketynh yak faktory rozvytku biznesu: materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Management and marketing as factors of business development: Proceedings of the II International scientific and practical conference], April 17–19, 2024, vol. 2, pp. 583–586. Kyiv: Vydavnychyi dim "Kyievo-Mohylianska akademiia". Available at: https://ekmair.ukma.edu.ua/communities/c57d54ba-729a-4a40-8931-9ab411e71311 (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].

9. Herasymchuk V. H., & Andros S. V. (2023). Derzhavna pidtrymka pilhovoho bankivskoho kredituvannia silskohospodarskykh tovarovyrobnykiv v umovakh voiennoho stanu [State support of preferential bank lending to agricultural producers under martial law]. *Mizhnarodne naukovo-tekhnichne spivrobitnytstvo: pryntsypy, mekhanizmy, efektyvnist*, pp. 103–104. Available at: https://istc-proc.kpi.ua/article/view/278137 (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].

10. Loza D. Yu. (2025). Suchasni mekhanizmy finansuvannia startapiv: vid venchurnoho kapitalu do kraudfandynhu [Modern mechanisms of startup financing: From venture capital to crowdfunding]. *Upravlinnia ekonomikoiu: teoriia ta praktyka. Chumachenkivski chytannia*, pp. 306–330. DOI: https://doi.org/10.37405/2221-1187.2025.306-330 (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].

11. Tkachuk D. (2026). Suchasni tendentsii rozvytku venchurnoho finansuvannia v umovakh transformatsii svitovoi ekonomiky [Modern trends in the development of venture financing amid the transformation of the global economy]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 85. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-85-196 (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].

12. Brown R., Liñares-Zegarra J. M., & Wilson J. O. S. (2022). Innovation and borrower discouragement in SMEs. Small Business Economics, vol. 59, pp. 1489–1517. DOI: https://doi.org/10.1007/s11187-021-00587-1 (accessed October 13, 2026).

13. Sippel S. R., & Dolinga M. (2023). Constructing agri-food for finance: Startups, venture capital and food future imaginaries. *Agriculture and Human Values*, vol. 40, pp. 475–488. DOI: https://doi.org/10.1007/s10460-022-10383-6 (accessed October 13, 2026).

14. Shekar M., O'Hearn M., Knudsen E., et al. (2023). Innovative financing for nutrition. *Nature Food*, vol. 4, pp. 464–471. DOI: https://doi.org/10.1038/s43016-023-00778-x (accessed October 13, 2026).

15. OECD. (2024). *Financing SMEs and entrepreneurs 2024: An OECD scoreboard*. Paris: OECD Publishing. DOI: https://doi.org/10.1787/fa521246-en (accessed October 13, 2026).

16. OECD. (2026). *Financing SMEs and entrepreneurs 2026: Ukraine*. Paris: OECD Publishing. Available at: https://www.oecd.org/en/publications/financing-smes-and-entrepreneurs-2026_075d8058-en/full-report/ukraine_c1fd84cb.html (accessed October 13, 2026).

17. European Commission. (2025). *Strategic orientations of the Ukraine Investment Framework 2024–2027*. Available at: https://enlargement.ec.europa.eu/strategic-orientations-ukraine-investment-framework-2024-2027_en (accessed October 13, 2026).

18. Dimos C., Pugh G., Hisarciklilar M., Talam E., & Jackson I. (2022). The relative effectiveness of R&D tax credits and R&D subsidies: A comparative meta-regression analysis. *Technovation*, vol. 115, art. 102450. DOI: https://doi.org/10.1016/j.technovation.2021.102450 (accessed October 13, 2026).

19. Paoloni M., Tutino M., Paoloni N., & Santolamazza V. (2023). Financing innovation in agri-food industries: An analysis of the Italian micro, small and medium enterprises. *British Food Journal*, vol. 125, no. 13, pp. 183–204. DOI: https://doi.org/10.1108/BFJ-04-2022-0342 (accessed October 13, 2026).

20. Ministry of Economy of Ukraine. (2026, August 7). *Uriad optymizuvav umovy prohramy "Dostupni kredyty 5-7-9 %" dlia ahrariiv* [The government optimized the conditions of the "Affordable Loans 5-7-9%" program for farmers]. Available at: https://me.gov.ua/News/Detail/bca9540b-5e41-4150-a4e6-4fc4d781ff88 (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].

21. Forbes Ukraine. (2025, October 28). *Diligent Capital Partners i 2ndAries stvoryly fond na 150 mln yevro dlia pidtrymky ukrainskoho ahrosektoru* [Diligent Capital Partners and 2ndAries created a EUR 150 million fund to support the Ukrainian agricultural sector]. Available at: https://forbes.ua/news/diligent-capital-partners-i-2ndaries-stvorili-fond-na-150-mln-dlya-pidtrimki-ukrainskogo-agrosektoru-28102025-33667 (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].

22. UVCA. (2025, November 3). *Diligent Capital Partners launches Food4Impact*. Available at: https://uvca.eu/news/diligent-capital-partners-launches-food4impact (accessed October 28, 2026).

23. Liga.net. (2026, March 26). *Funding for agriculture: How Ukrainian companies can get investments from the Food4Impact fund*. Available at: https://finance.liga.net/en/all/article/funding-for-agriculture-how-ukrainian-companies-can-get-investments-from-the-food4impact-fund (accessed October 13, 2026).

24. The Page. (2025, February 18). *5-7-9 %: na shcho pidpryiemtsi Ukrainy vzialy kredyty na 8,1 mlrd hrn z pochatku 2025 roku* [5-7-9%: What Ukrainian entrepreneurs took loans for, UAH 8.1 billion since the beginning of 2025]. Available at: https://thepage.ua/ua/news/5-7-9percent-na-sho-pidpriyemci-ukrayini-vzyali-krediti-na-81-mlrd-grn-z-pochatku-2025 (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].

25. Dengi.ua. (2025, August 15). *Hroshi dlia pererobnykiv: Minekonomiky zatverdylo novi hranty na 74 mln hrn* [Money for processors: The Ministry of Economy approved new grants of UAH 74 million]. Available at: https://dengi.ua/ua/business/9755719-groshi-dlya-pererobnikiv-minekonomiki-zatverdilo-novi-granti-na-74-mln-grn (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].

26. Cabinet of Ministers of Ukraine. Resolution No. 877 of August 5, 2022 *"Pro vnesennia zmin do Poriadku nadannia hrantiv na stvorennia abo rozvytok pererobnykh pidpryiemstv"* [On amendments to the Procedure for providing grants for the creation or development of processing enterprises]. Available at: https://document.vobu.ua/doc/14229 (accessed October 28, 2026) [in Ukrainian].

27. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2025, January 2). *Hranty na pererobku: u 2024 rotsi vyrobnyky otrymaly maizhe 1,8 mlrd hrn pidtrymky* [Grants for processing: In 2024, producers received almost UAH 1.8 billion in support]. Available at: https://www.kmu.gov.ua/news/hranty-na-pererobku-u-2024-rotsi-vyrobnyky-otrymaly-maizhe-18-mlrd-hrn-pidtrymky (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].

28. Agropolit. (2026, March 18). 1*,6 mlrd hrn: popyt na hranty dlia pererobky zrostaie* [UAH 1.6 billion: Demand for processing grants is growing]. Available at: https://agropolit.com/news/31302-16-mlrd-grn-popit-na-granti-dlya-pererobki-zrostaye (accessed October 13, 2026) [in Ukrainian].